



Associació Internacional de

# Ciutats Educadores

28  
Butlletí  
especial  
2018

CIUTATS  
EDUCADORES PER A  
UN MÓN MILLOR

## Premi Ciutats Educadores a Bones Pràctiques d'Educació Ciutadana a través de la Participació



Vivim temps en què la ciutadania demana una participació més directa en les decisions que l'afecten, reclama ser escoltada i que es tingui en compte la seva veu. Al seu torn, els problemes a què s'enfronten els governs locals són cada vegada més complexos i requereixen la cooperació i la intel·ligència col·lectiva per fer-los front. Per tot això, cal obrir els processos de presa de decisions municipals a la ciutadania i avançar cap a un model de democràcia més deliberativa. D'altra banda, a través de la participació ciutadana es regenera el compromís i la responsabilitat cívica i es reforça el sentiment de pertinença a la ciutat.

Davant d'aquesta realitat, la segona edició del **Premi Ciutats Educadores a Bones Pràctiques d'Educació Ciutadana a través de la Participació** es va convocar amb l'objectiu de reconèixer i donar visibilitat internacional a les iniciatives que les ciutats de l'AICE duen a terme per incloure la participació ciutadana com a element educador i vertebrador de les polítiques locals.

Amb un total de **62 candidatures, procedents de 49 ciutats membre de 12 països i 3 continents**, un any més, les ciutats de l'AICE han posat en relleu la seva enorme

capacitat d'influir positivament i millorar la qualitat de vida de la ciutadania. Després d'un ardu procés de deliberació, un jurat internacional ha seleccionat tres iniciatives que destaquen per la seva dimensió innovadora, la capacitat de mobilització i l'impacte transformador.

En aquest sentit, les tres experiències premiades ofereixen mirades complementàries a l'hora de concretar en la pràctica un concepte com la participació ciutadana, tan ampli com polièdric.

El **Pla de regeneració urbana del centre històric de Gunsan** (República de Corea), un projecte holístic de rehabilitació del centre urbà que ha aconseguit harmonitzar passat i futur vinculant les persones residents al territori, apoderar la ciutadania i reactivar l'economia local.

**Xarxes de dones sense violència de León** (Mèxic), una iniciativa d'apoderament de les dones en favor de la igualtat de gènere i la lluita contra la violència que ha aconseguit incrementar la consciència sobre els drets de les dones, així com teixir xarxes de solidaritat i suport mutu entre elles.

El nostre barri, la nostra ciutat de **Setúbal** (Portugal), un programa de transformació i millora de la qualitat de vida d'una àrea degradada de la ciutat a través de la participació en la identificació i la resolució de problemes i el foment de la vida en comunitat.

Des de l'AICE ens agradaria transmetre la nostra felicitació i reconeixement a Gunsan, León i Setúbal. Les seves experiències seran, sens dubte, font d'inspiració per a altres ciutats de la xarxa. De la mateixa manera, fem extensiva la felicitació a les set experiències finalistes, i també a totes les candidatures rebudes. Estem convençuts que, més enllà de les experiències premiades, totes contribueixen a construir ciutats més participatives i educadores.

**Secretariat de l'AICE**  
c/ Avinyó 15, 4a planta  
08002 Barcelona  
Tel. + 34 93 342 77 20  
E-mail: bidce@bcn.cat

Gunsan (República de Corea)

León (Mèxic)

Setúbal (Portugal)



# Gunsan

## Pla de regeneració urbana del centre històric

**La ciutat coreana de Gunsan està ubicada a la riba del riu Geum, a aproximadament 200 km al sud-oest de la capital, Seül. Actualment destaca per ser una ciutat industrial de fabricació d'alta tecnologia i un port important de comerç internacional.**

Des del 1910 fins al 1945, Gunsan va estar sota domini japonès i va ser un districte administratiu, financer i comercial important. El 1990, un nou centre urbà va passar a concentrar la major part de l'activitat econòmica de la ciutat, la qual cosa va provocar una despoblació imparable i la conseqüent degradació i abandó de l'antic centre històric.

L'any 2009, l'Ajuntament de Gunsan es va proposar rehabilitar l'antic centre històric i aconseguir que es convertís en un barri dinàmic, capaç de retenir la població i atreure iniciatives de desenvolupament econòmic innovadores, aprofitant l'herència cultural japonesa com a focus d'interès turístic i de memòria històrica. Es va optar, així doncs, per una via contrària a la d'altres ciutats coreanes, és a dir, per la conservació del llegat colonial.

En el marc dels esforços de l'Ajuntament de Gunsan per situar les persones en el centre de les actuacions municipals, es va constituir el Consell comunitari dels residents de l'antic centre històric, com a espai per generar una visió compartida del projecte de rehabilitació, recollir les diferents opinions i canalitzar les propostes acordades. Aquest procés desemboca en el disseny del Pla de regeneració urbana, el qual s'estructura en quatre grans eixos transversals: apoderament de la ciutadania, preservació del patrimoni històric, millora de l'entorn urbà i suport a l'economia local.

El procés d'apoderament de la ciutadania es tradueix en la creació del Centre de suport

a la regeneració urbana, a través del qual es proposen iniciatives educatives orientades a enfortir la participació ciutadana i constituir un teixit comunitari actiu al llarg de tot el procés. Algunes de les activitats que s'hi duen a terme són sessions de debat, formació especialitzada i constitució de grups de voluntariat local.

Pel que fa a la preservació del patrimoni històric, es cataloguen i recuperen un total de 172 edificis històrics, amb la intenció d'utilitzar-los com a espais educatius i centres de memòria històrica. Igualment, es desenvolupen iniciatives culturals que uneixen passat i present, com ara festivals temàtics amb actuacions teatrals, mercats i exposicions.

Les accions de rehabilitació de l'entorn urbà per desenvolupar es decideixen conjuntament amb els residents i consisteixen en millores en els sistemes de sanejament, rehabilitació d'edificis, millora d'espais degradats i disseny d'espais comunitaris funcionals, entre d'altres.

Paral·lelament, es promou la zona com un focus de desenvolupament econòmic atractiu tant per a activitats relacionades amb el turisme cultural com per a activitats empresarials innovadores. Així, es milloren infraestructures per a turistes i residents (condicionament d'espais, itineraris culturals, etc.) i d'altres destinades a dinamitzar el teixit empresarial local (viver d'empreses, programa de formació per a joves empresaris...).

El projecte ha aconseguit que l'antic centre urbà de Gunsan hagi frenat la seva despoblació i degradació i hagi esdevingut un barri dinàmic i ple de vida. El turisme ha incrementat exponencialment, de 220.000 turistes l'any 2013 a més de 3.500.000 el 2017; i també l'obertura de noves iniciatives empresarials a la zona, amb un creixement de més del 200 % entre el 2007 i el 2017. Al seu torn, els canals de participació ciutadana continuen vigents i s'han convertit en un eix fonamental de la gestió de la vida comunitària de la zona.



**Govern local, experts i veïns treballen junts per millorar l'antic centre històric a través de la preservació del patrimoni cultural, la dinamització d'iniciatives econòmiques sostenibles i la participació comunitària.**

**Presenta:** Ajuntament de Gunsan  
Departament de Recursos Humans

**Contacte:** Sr. Keongseung Yang  
**e-mail:** skysilkroad@korea.kr

# León

## Xarxes de dones sense violència

**La ciutat mexicana de León està ubicada a l'estat de Guanajuato, a 384 km de la capital del país. El municipi compta amb més d'1.500.000 habitants, fet que la converteix en la localitat més poblada de l'estat. Gràcies a la seva indústria del cuir i calçat, la ciutat és coneguda com "La Capital del Calçat".**

Segons l'Enquesta Nacional de Dinàmica de Relacions a les Llars de Mèxic, una de cada cinc dones de més de 15 anys que havia mantingut una relació de parella, havia estat víctima de violència per part d'aquesta, és a dir, el 20,9 % (Institut Nacional d'Estadística i Geografia, 2011).

La violència contra les dones i la discriminació per qüestió de gènere dificulta el ple desenvolupament i l'exercici dels drets de les dones, consagrats en Tractats Internacionals. Amb l'objectiu de prevenir aquesta violència i promoure la participació de les dones i la seva organització a través de grups de solidaritat, l'any 2011 l'Institut Municipal de les Dones de León va posar en marxa el programa Xarxes de dones sense violència.

Així, un grup de promotores es desplacen a espais educatius, barris i comunitats per presentar el programa i el treball de l'Institut Municipal de les Dones, convidant les dones a sumar-se a un espai d'informació, reflexió i formació que consta de vuit sessions. A través d'una metodologia basada en l'educació popular s'aborden aspectes com ara: gènere, autonomia, prevenció de la violència, drets de les dones, eines jurídiques, sororitat, etc. En el transcurs de les sessions, s'identifiquen les dones que requereixen acompanyament psicològic i legal, les quals són canalitzades a l'Institut.

A més, gràcies a un treball transversal amb altres dependències i institucions s'ofereixen,

per exemple, xerrades de prevenció del càncer de mama en col·laboració amb l'Institut Municipal de la Salut o programes de suport a l'emprenedoria o de capacitatció en oficis, en col·laboració amb l'Institut de les Dones de Guanajuato.

Per altra banda, la coordinació amb l'Institut Municipal de Desenvolupament ha permès ampliar el programa a diferents barris i, des de 2014, juntament amb l'Institut de Desenvolupament Rural, es va començar a treballar en entorns rurals i amb jornaleres indígenes que treballen al camp, a fi de detectar i prevenir situacions de violència i oferir atenció en matèria de salut sexual i reproductiva.

El programa aconsegueix amb èxit apoderar les dones en pro de una major autonomia, llibertat i igualtat. Des de 2011, hi han participat més de 29.000 dones, d'aquestes més de 3.000 en comunitats rurals i agrupacions indígenes.

Per avaluar el canvi es va passar, a una mostra de 190 dones, un test de percepció de les relacions entre homes i dones, abans i després de participar en la formació, i es va observar una major autoestima i consciència dels drets propis, aconseguint trencar amb estereotips i prejudicis de gènere.

Una de les claus de l'èxit del programa és la implicació de les dones, que en contacte directe amb les promotores i l'Institut Municipal de les Dones, actuen com a "multiplicadores" convocant altres dones a sumar-se al taller, transmetent informació a les seves veïnes i acompanyant-les a les institucions especialitzades en cas de detectar una situació de violència.

Es va construir, així, una xarxa de solidaritat entre dones que compta amb el suport del govern municipal per acabar amb la desigualtat i la violència envers les dones i transformar la societat gràcies al seu apoderament.



**Programa de prevenció de la violència de gènere que promou l'apoderament de les dones, afavorint la igualtat i participació ciutadana a través de la solidaritat de xarxes de dones.**

**Presenta:** Ajuntament de León  
Institut Municipal de les Dones  
**Contacte:** Sra. Cinthia Aida Valenzuela  
**e-mail:** cinthiaaida@gmail.com

# Setúbal

## El nostre barri, la nostra ciutat

**La ciutat portuguesa de Setúbal té 121.185 habitants i pertany a l'àrea metropolitana de Lisboa. Les seves activitats econòmiques principals són la indústria i el comerç. El programa s'implementa a Bela Vista, una zona deprimida de la ciutat, formada per un total de cinc barris en els quals resideixen 5.769 habitants.**

L'any 2012, l'Ajuntament de Setúbal es proposa intervenir en la zona de Bela Vista atesos el deteriorament del territori i els creixents indicadors d'exclusió social observats. Una zona densament poblada que enregistrava un 28,7 % d'atur i on un 53 % de les famílies de cultures i procedències diverses vivien en situació de pobresa. També s'hi observava una absència de teixit comunitari que, juntament amb la manca d'equipaments públics i zones verdes i la degradació progressiva de les zones comunes, tensava la convivència entre els diferents col·lectius i donava lloc, per tant, a episodis de violència. A més a més, la població jove mostrava índexs elevats d'absentisme i abandonament escolar prematur, així com un escàs nivell de vinculació al barri.

Per donar resposta a aquesta situació, l'Ajuntament aposta per un model de governança que promou l'apoderament i la implicació activa de la ciutadania en la posada en marxa de respostes col·lectives als problemes comuns identificats al seu barri.

El programa inicia amb la realització de reunions amb les persones residents, a fi de detectar problemes, escollir representants veïnals, crear comissions de treball, establir prioritats, elaborar el pla d'acció i definir els respectius compromisos entre veïnat i Administració. Atesa la manca de tradició participativa a la zona, s'implementa una estratègia per apoderar veïnes i veïns per tal de reforçar-ne les capacitats en la planificació i la gestió col·lectiva de la comunitat.

Paral·lelament, es constitueix un grup de treball que reuneix personal tècnic municipal de diferents departaments (Habitatge, Inclusió Social, Esport, Biblioteques i Museus, Cultura, Educació, Joventut, Salut, Obres, Neteja i Manteniment, Espais Verds,

Comunicació i Imatge, Protecció Civil i Bombers), que té com a missió posar en marxa les actuacions acordades amb el veïnat de manera coordinada.

En un primer moment, les actuacions se centren en la millora de les condicions d'habitabilitat del barri (rehabilitació d'edificis, condicionament d'espais comuns i zones verdes, etc.), fomentant la implicació de les persones residents mitjançant activitats de sensibilització i l'organització d'equips de voluntariat. Aquestes activitats tenen un fort impacte en el reforç del sentiment comunitari, en la consolidació del rol de lideratge dels i les representants veïnals i en la millora de la imatge del barri, tant de cara a l'exterior com entre els mateixos habitants.

En una segona etapa, els i les residents es proposen realitzar activitats culturals, esportives, socials i ambientals, i s'autoorganitzen per posar-les en marxa. Així doncs, s'organitzen grups de suport a l'estudi i "Vacances al barri" per a infants, s'articula el "Projecte Salut", en el qual professionals de salut del barri participen en accions de sensibilització prèviament identificades pel veïnat i es posa en marxa el festival de música i dansa "Canviar la mirada", organitzat per la població jove.

El programa "El nostre barri, la nostra ciutat" ha tingut un impacte molt positiu en la millora de la qualitat de vida dels habitants de la zona de Bela Vista. La millora del paisatge urbà i la dinamització de diverses activitats de manera participada i cogestionada han afavorit la consolidació d'una dinàmica comunitària que ha reforçat la bona convivència, el vincle al territori i el teixit associatiu.

En vista dels bons resultats, es va decidir en assemblea donar continuïtat al programa durant cinc anys més, a través d'una declaració conjunta signada per residents i autoritats municipals, que recull els principis de participació i els compromisos per ambdues parts. Aquest model d'actuació a la zona de Bela Vista ha rebut el suport d'una moció del ple municipal com a política pública a preservar i replicar.

**Programa de millora de la qualitat de vida a una zona degradada de la ciutat a través de la participació ciutadana i el foment de la vida en comunitat.**



**Presenta:** Ajuntament de Setúbal  
Departament d'Educació

**Contacte:** Sra. Maria Celeste Paulino

**e-mail:** celeste.paulino@mun-setubal.pt